

Секція 1. Документознавство та інформаційна діяльність у системі сучасних наукових досліджень

Термінологія документознавства: новітні здобутки й проблеми

Валентина Бездрабко

Кафедра державного управління, Київський національний університет культури і мистецтв, УКРАЇНА, м.Київ, вул.Чигоріна, 20,
e-mail: valentbez@rambler.ru

The historiographic aspect of terminological researches in the branch of document-studying science, their contemporary status and prospects for development are analyzed in the article.

Ключові слова – термінологія, документознавство, термін, терміносистема, термінологічні студії.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. на тлі відомої наукової дискусії про об’єктно-предметну сферу, зміст і структуру документознавства термінологічне питання набуло особливого звучання. Міждисциплінарне існування науки зумовило інтегральну природу термінологічних студій. Розвиток термінології документознавства зумовлено розв’язанням низки основних теоретичних, методичних питань, а саме: теорією документа, документознавства; уніфікацією та стандартизацією різних видів документації; нормативно-правовим забезпеченням керування документаційними процесами.

Наукові імпрези й фахові видання, ініційовані провідними установами в галузі науки про документ, лексикографічна продукція, міжнародний науково-теоретичний семінар з термінології документознавства та суміжних галузей знань (2007 р.) і однойменна наукова збірка (2007–2011, 5 вип.), інші почини указанного відтинку часу стали симптоматичними ознаками актуальності термінологічної проблематики для розвитку науки. Незважаючи на це, варто зауважити на необхідності розв’язання низки завдань особливого значення для документознавства.

Заслужують на увагу термінологічні студії В.В. Бездрабко, Г.В. Гордієнко, М.В. Комової, С.Г. Кулешова, О.М. Тур, Г.М. Швецової-Водки та ін. дослідників, котрі долучилися до продукування лексикографічної продукції, розроблення термінологічних стандартів і активної рецепції зарубіжних і міжнародних нормативних документів, студювання проблеми на рівні коротких коментарів і ґрунтовних монографій; програмах документознавства як навчальної дисципліни і його паспорти як наукової спеціальності.

Особливо важливим для документознавства стало визначення змісту фундаментальних понять (С.Г. Кулешов, Г.М. Швецова-Водка, М.С. Слободяник, Н.М. Кушнарєнко та ін.). Термін досліджується як одиниця спеціальної лексики, тексту, контексту, системи змінних перспектив і способів нарації, значення, обсягу, межі поняття. «Міждисциплінарне народження» документознавства зумовило гетерогенну природу тлумачення термінів, розмило однозначність їх значення. Аналіз термінології документознавства вказує на неабиякий вплив на рівні її форми та змісту практичних сфер роботи з документами, у першу чергу, керування документаційними процесами, а також наукових дисциплін документально-комунікаційного циклу.

Незважаючи на помітні успіхи з термінології документознавства, маємо констатувати необхідність активнішого проведення комплексних термінологічних досліджень, спрямованих на упорядкування, унормування та кодифікацію спеціальної лексики, у т.ч. і тієї, яка передає особливості електронного документознавства. Для цього варто зміцнити зв'язки галузевих інституцій із вітчизняними та зарубіжними, міжнародними термінологічними центрами, налагодити обмін інформацією, зважено і ретроспективно проаналізувати теоретичне підґрунтя, науково-методичні засади розгортання термінознавчих студій, виробити цілісну, комплексну програму тематичних досліджень.

Вітаючи гармонізацію ISO 15489 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами» – Національний стандарт ДСТУ 4423:2005, визнаймо, надзвичайно актуальними на державному рівні залишаються адаптація міжнародних стандартів у сфері документально-комунікаційної діяльності суспільства, проведення наукової експертизи уже існуючих стандартів і створення нових. Схвалюючи в цілому прагнення перейняти «інакший» досвід, варто уникати невиправданих запозичень іноземних термінів, навіть в умовах глобалізації лінгвосфери, оскільки терміни, як і решта одиниць мовлення, підпорядковані суб'єктивно-об'єктивній, означальній, причинно-наслідковій логіці народження та побутування.

Першочерговим завданням для документознавства залишається створення термінологічних словників різного типу (словники-довідники, словники-тезауруси, перекладні словники, словники рекомендованих термінів, словники сполучуваності тощо). Кожен такий лексикографічний продукт репрезентує галузеву терміносистему, поєднуючи два види системності її існування: логічну (систему понять) і лінгвістичну (систему термінів), демонструє рівень розвитку дисципліни, породжуючи відповідні рефлексії у науковій сфері та сприяючи засвоєнню її здобутків у практичній, і навпаки. Природна онтологічна флюїдність і семантична інтертекстуальність термінів роблять їх відкритими для розмивання межі значення і її зміни. Осмислення якісних, сутнісних означень і визначень чинних термінів та поява неологем підтримують тривалість термінологічних студій, зумовлюючи їх постійну актуальність.